

De heer Teeven (LN)

© M. Sablerolle – Gouda

het leuk vind dat u verwijst naar het Nationaal jeugddebat dat gisteren in deze zaal heeft plaatsgevonden.

De heer **Teeven** (Leefbaar Nederland): Ik verwijs natuurlijk ook naar de toezeggingen van minister Nawijn.

Minister **Donner**: Ik heb gisteren inderdaad alleen maar toezeggingen gedaan in verband met koffieshops. Datgene waar de heer Teeven over spreekt, is onderdeel van hetgeen nu al aan de orde is met "justitie in de buurt". Het idee om dit nog aan te vullen met mobiele centra, zal ik meenemen, zeker als collega Nawijn zich daarvoor inzet. Zo-even werd collega Van der Hoeven genoemd, maar collega Nawijn heeft meer gewicht in dat opzicht. Ik wil er echter voor hoeden dat het niet meteen de rechter zal zijn die mobiel mee functioneert. Daar ligt namelijk niet de waarde van onmiddellijk ingrijpen. Het is ook de vraag of het zin had gehad om de rechter in Venlo meteen te laten oordelen. Volgens mij is dat niet het geval. Het gaat erom dat iemand onmiddellijk wordt opgepakt bij dit soort zaken. Dat moet ook gebeuren, als het gaat om klein geweld. Om geweld terug te dringen, moet er onmiddellijk op gereageerd kunnen worden en, zo nodig, moet er meteen een dagvaarding kunnen komen. Ik weet

echter niet of het een goed idee is om ook de rechter mee te laten zwerven door de stad.

De heer **Eerdmans** (LPF): De LPF-fractie heeft met instemming geluisterd naar de stap die de minister van BZK wil zetten, namelijk om te gaan praten met het campagneteam over mogelijke aanpassing van de leuze die het campagneteam voert. In ons aanvalsplan tegen geweld hebben wij gesteld dat het handig is om daarin de zin op te nemen dat er met meer omstanders tegelijk kan worden ingegrepen. Dat is al vaker gezegd, ook door de heer Dittrich. De analyse van de minister over proportionaliteit kunnen wij goed volgen. Ik denk dat wij kunnen stellen dat de LPF-fractie een flinke schop tegen de schenen in Venlo zeker had toegejuicht.

De **voorzitter**: Ik heb geen vraag gehoord en daarom mag de heer Marijnissen nu de laatste vraag stellen.

De heer **Marijnissen** (SP): Een element in de hele discussie is nog niet aan de orde geweest. Ik denk dat iedereen het betreurt dat de heer Remkes op de bewuste avond niet in Venlo was, en dat is niet komisch bedoeld. Ik ben het eens met zijn serieuze oproep aan de Nederlandse

bevolking om eens na te denken over wat te doen in dit soort omstandigheden. Maar de heer Remkes zei ook min of meer excuserend dat hij deze uitspraken in een emotionele bui heeft gedaan, wat een minister volgens hem ook moet kunnen doen. Heeft die emotionaliteit ook betrekking op de belofte dat de heer Remkes in de gegeven omstandigheden die rotschop zal uitdelen? Hadden wij na de Tweede Wereldoorlog ook niet heel veel meer helden dan tijdens diezelfde oorlog? Zou het kunnen zijn dat wij hier te maken hebben met een held voor het erop aankomt? Zou het kunnen zijn dat wij hier misschien toch hebben te maken met een echte held, of met een held op sokken?

Minister **Remkes**: Volgens mij gaat die vergelijking een beetje mank. Maar de heer Marijnissen zou de proef op de som kunnen nemen!

De **voorzitter**: Ik zie dat de minister van Justitie ook een antwoord wil geven op deze vraag.

Minister **Donner**: Nee, ik wil op een ander aspect ingaan, dat wel in het verlengde hiervan ligt. Ik was vrijdag namelijk in Venlo. Ik wil ertegen waarschuwen, ook naar aanleiding van dit debat, de mensen die erbij stonden te veroordelen. Ik weet voor mijzelf namelijk niet, hoe ik onder die omstandigheden zou hebben gehandeld. Ik kan mij heel wel voorstellen dat men bepaalde reacties heeft, maar ik denk dat wij wat dat betreft niet te overmoedig moeten zijn, en rekening moeten houden met wie erbij stond. Dat wilde ik toch even gezegd hebben.

De **voorzitter**: Voordat wij overgaan naar de volgende serie vragen, bepaal ik, gelet op de klok, dat die volgende serie vandaag de laatste is, met excuses aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en mevrouw Van Geen.

Vragen van het lid Karimi aan de minister van Buitenlandse Zaken over **het gebruik van gas bij de Russische bevrijdingsactie in het theater in Moskou.**

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks):

Karimi

Voorzitter. Afgelopen week was de wereld getuige van een afschuwelijke gijzelingsactie in Moskou door de Tsjetsjeense rebellen. Zaterdag kwam er een eind aan de actie. De eerste opluchting maakte echter snel plaats voor groeiende kritiek. De Russische militaire speciale eenheden hebben een tot nu onbekend gas ingezet om snelle uitschakeling van de gijzelnemers te bewerkstelligen. Volgens de laatste berichten is de grote meerderheid van de gegijzelden, namelijk meer dan 100 mensen, om het leven gekomen door het inademen van dat gas en de gevolgen. President Poetin heeft de afgelopen tijd helaas de twijfelachtige politieke traditie in Rusland voortgezet om geen verantwoording af te leggen over de gang van zaken aan de bevolking af te leggen. Welk gas is ingezet, was de inzet van gas onvermijdelijk, hoe was de voorbereiding op de opvang van slachtoffers enz.? Er is geen opheldering.

Twee van die slachtoffers waren Nederlanders. De Nederlandse vrouw Natasja Zjirova is overleden aan het inademen van dat gas, en haar zoon ligt op dit moment voor behandeling in het ziekenhuis in Moskou. Ten aanzien van deze mensen en hun nabestaanden heeft de Nederlandse regering natuurlijk een speciale verantwoordelijkheid. Daarom wil ik de minister het volgende vragen. Wat heeft hij gedaan om opheldering te krijgen over de inzet van dat onbekende gas? Helderheid is namelijk van groot belang voor nabestaanden, maar natuurlijk ook voor de verdere behandeling van de 14-jarige zoon van Natasja Zjirova hier in Nederland. Als er niets is gedaan door de minister, waarom niet? Is hij dan bereid, alsnog om opheldering te vragen? Aanleiding voor deze gijzelingsactie is natuurlijk de gruwelijke oorlog in Tsjetsjenië, de uitzichtloze situatie in het verwoeste gebied, waar het Russische leger zich schuldig maakt aan excessief en willekeurig geweld.

President Poetin heeft herhaaldelijk gezegd dat hij nu nog harder wil ingrijpen. Dat is een heilloze weg. Daarom vraag ik de minister of hij bereid is tijdens het staatsbezoek dat president Poetin over twee weken aan Nederland brengt, een serieus punt te maken van onze kritiek op zijn aanpak in Tsjetsjenië en te pleiten voor onderhandelingen en internationale bemoeienis met dat conflict.

□

Minister De Hoop Scheffer: Voorzitter. De vragen van mevrouw Karimi zijn ingegeven door het afschuwelijke drama dat zich in Moskou heeft afgespeeld. Voor alle duidelijkheid: dat drama begon met een verschrikkelijke gijzelingsactie die, voor zover onze informatie strekt, werd uitgevoerd door Tsjetsjenen. Zij hadden zichzelf omgord met dynamiet en andere springstoffen en dreigden 700 tot 750 mensen en het theater op te blazen. Dit plaatste de Russische regering, zoals met elke regering het geval zou zijn geweest, voor een afschuwelijk dilemma. De Russische regering heeft gezocht naar een oplossing. Bij de gekozen oplossing is een tot nu toe ook voor de Nederlandse regering onbekend gas gebruikt. Daarbij zijn helaas zeer veel doden te betreuren geweest. Aan de andere kant zijn gelukkig ook heel veel mensen in leven gebleven. Ik ben het met mevrouw Karimi eens dat het noodzakelijk is te weten te komen wat voor soort gas dit is geweest, al was het maar voor de nabehandeling van de vele honderden mensen die zich nog in ziekenhuizen in en rond Moskou bevinden. De Nederlandse regering heeft al aan de Russische autoriteiten om opheldering gevraagd over het soort gas dat is gebruikt.

In Den Haag is de Organisatie voor het verbod op chemische wapens (OPCW) gevestigd. Op grond van de Conventie op de chemische wapens die aan de OPCW ten grondslag ligt, is deze organisatie gerechtigd aan landen te vragen of er gas wordt gebruikt dat op de lijst staat van gassen die niet zouden mogen worden gebruikt. Ik verwacht dat behalve de Nederlandse regering ook de OPCW om opheldering zal vragen. Ik hoop dat wij die opheldering krijgen. Ik zeg dat, nogmaals, in het licht van het afzichtelijke dilemma waarvoor elke regering zou staan.

Naar het zich laat aanzien, waren het Tsjetsjeense rebellen. Tijdens het bezoek dat ik drie weken geleden heb gebracht aan mijn ambtgenoot in Moskou, Ivanov, is uitgebreid gesproken over de situatie in Tsjetsjenië. Zonder enige twijfel zal het onderwerp Tsjetsjenië aan de orde komen tijdens het staatsbezoek van president Poetin aan Nederland. Ik zeg daar wel bij dat beide kanten

van de zaak zullen worden besproken. De situatie in Tsjetsjenië is buitengewoon zorgelijk. Er zal moeten worden gewerkt aan een vertrouwensbasis tussen alle bij dit verschrikkelijke conflict betrokken partijen, hoe moeilijk dat ook is. Beide partijen, het Russische leger, maar zeker ook de Tsjetsjeense rebellen zelf, zullen moeten ophouden met excessief geweld. Ik zeg toe dat het onderwerp zeker aan de orde zal komen, maar in de dubbele zin zoals ik zojuist aangaf.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Wat is tot nu toe de reactie geweest van de Russische regering op het verzoek om opheldering door de regering? Het leidt geen twijfel dat de Russische regering voor een dilemma stond. De vraag doet zich voor of die actie en de manier waarop de Russische militairen te werk zijn gegaan met voldoende zorgvuldigheid hebben plaatsgevonden. Daar heeft de groeiende kritiek betrekking op, maar daar heb ik de minister niet over gehoord. Ik vraag hem indringend daarop in te gaan.

Wat Tsjetsjenië betreft ben ik niet tevreden over het antwoord. Wij weten van de uitzichtloze situatie in Tsjetsjenië. De minister weet ook dat de Russische regering er tot nu toe alles aan heeft gedaan om de internationale bemoeienis met het conflict minimaal te houden. Daar komt het echter op aan. De VN en de internationale organisaties, zoals de OVSE en de Europese Unie, moeten er alles aan doen om ervoor te zorgen dat het conflict geen interne aangelegenheid van Rusland blijft, maar een internationale kwestie wordt.

Minister De Hoop Scheffer: Voorzitter. Het feit dat de OVSE, waarvan Nederland het voorzitterschap per 1 januari aanstaande zal overnemen, nog steeds in Tsjetsjenië aanwezig is, geeft al aan dat je de kwestie Tsjetsjenië niet kunt afdoen als een interne aangelegenheid. Ik blijf bij mijn standpunt dat als wij oproepen doen in die richting, dit oproepen moeten zijn aan beide partijen. Beide partijen maken zich schuldig aan excessief geweld in Tsjetsjenië.

Wat betreft de eerste vraag van mevrouw Karimi, kan ik antwoorden dat wij opheldering hebben gevraagd. Die opheldering is uiteraard nog niet verkregen. Ik hoop

De Hoop Scheffer

dat die alsnog verkregen zal kunnen worden. Echter, over de vragen die wij stellen gaat de Nederlandse regering, maar over de antwoorden gaat de Russische regering. Daarbij spreek ik nogmaals de hoop uit dat de antwoorden van de Russische regering de opheldering geven waaraan mevrouw Karimi en ik zo'n behoefte hebben.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Voorzitter. Over een week komt Dimitri Zhinonov terug naar Nederland voor de nabehandeling. Mijn vraag is nu of u tegenover hem en zijn vader dan kan zeggen wat voor zijn nabehandeling nodig is. In die zin meen ik dat u de mogelijkheid heeft om maximale druk uit te oefenen op de Russische regering.

Minister **De Hoop Scheffer**: Voorzitter. Dat is precies wat wij doen. Mevrouw Karimi kan echter niet van mij vragen om ijzer met handen te breken. Dat kan ik niet, niemand kan dat. De Nederlandse ambassade is permanent in contact geweest. De gijzeling is voor de familie dramatisch afgelopen, met de moeder die waarschijnlijk door het tijdens de bevrijdingsactie gebruikte gas is omgekomen. Wij zullen iedere gelegenheid aangrijpen om, al was het alleen maar in het belang van het zoontje en zijn nabehandeling, de benodigde informatie boven tafel te krijgen. Alleen, ik kan geen ijzer met handen breken. Wij hebben het bilateraal gevraagd. Ik ga ervan uit dat het ook nog in het agentschap inzake chemische wapens aan de orde zal komen. Ik zeg met spijt: meer kan mevrouw Karimi niet van de Nederlandse regering vragen.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter. Hetgeen er in Moskou het afgelopen weekend gebeurd is, zal voor veel Russen hetzelfde gevoel geven als de gebeurtenissen op 11 september voor veel Amerikanen. Wij voelen dus ook mee met de vele mensen die familieleden hebben zien sterven. Gisterenavond heeft president Poetin gezegd dat hij met alle middelen en macht de Tsjetsjeense rebellie zal uitschakelen. Nu is het ontegenzeggelijk waar dat in de afgelopen periode de kritiek van de internationale gemeenschap op Rusland is verstomd als het gaat om Tsjetsjenië. Ondanks alle diplomatieke plichtplegingen is er op geen enkele wijze meer naar middelen gegrepen zoals

het statenklachtrecht en het daadwerkelijk druk uitoefenen op de Russische regering.

Naar aanleiding van het bezoek van de heer Poetin, zou ik graag van de minister vernemen wat precies zijn boodschap aan hem zal zijn ten aanzien van het probleem van Tsjetsjenië. Zoekt de minister ook contacten met de gematigde leiders van Tsjetsjenië, uiteraard in aanmerking nemende dat het geen apart land is maar wel een oppositie die op dit moment gevraagd heeft om een politieke regeling? In het kader van de Europese Unie verneem ik verder graag van de minister welke initiatieven Nederland als toekomstig voorzitter van de OVSE gaat nemen om deze kwestie daadwerkelijk voorop op de agenda te krijgen. Het is niet voor niets dat Amnesty International vandaag een grote actie is gestart ten aanzien van de mensenrechtenschendingen in Rusland. In hoeverre zal de Nederlandse regering deze actie, die mijns inziens op tijd komt, steunen?

Minister **De Hoop Scheffer**: Voorzitter. In de antwoorden aan mevrouw Karimi heb ik al aangegeven hoe de Nederlandse regering tegen de kwestie Tsjetsjenië aankijkt. De heer Koenders heeft natuurlijk volstrekt gelijk dat er een oplossing moet worden gevonden voor deze kwestie. De heer Koenders weet echter ook dat de gematigde Tsjetsjeense leiders op dit moment helaas niet aan de touwtjes trekken. Het is overigens op zichzelf wel nuttig om met hen te spreken. De radicale Tsjetsjenen zijn echter ook verantwoordelijk voor excessief geweld. Met het geweld van de zijde van de Russische regering bepalen zij het beeld in Tsjetsjenië. Alle internationale organisaties – het maakt niet uit of het om de EU of om de OVSE gaat – zullen er alles aan moeten doen om hun bijdrage te leveren aan het oplossen van dit verschrikkelijke conflict. Dit is natuurlijk niet voor niets drie weken geleden in Moskou ter sprake gekomen. In deze zin is het uiteraard ook voor de Nederlandse regering prioriteit.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Op verzoek van de

fractie van de PvdA benoem ik in de vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het lid Van Heteren tot lid in plaats van het lid Crone.

Ik ben voornemens om morgen na de middagpauze de lijst met controversiële onderwerpen, zoals gisteren verspreid door de commissies, door de Kamer vast te laten stellen. Leden die wijzigingen in deze lijst willen voorstellen, kunnen die tot morgenochtend 10.15 uur schriftelijk indienen bij de griffie. Deze voorstellen zullen dan eveneens worden verspreid en morgen worden betrokken bij vaststelling van deze lijst tijdens de regeling van werkzaamheden. Voor alle duidelijkheid zal ik dit deel van de regeling schriftelijk onder de leden laten verspreiden.

Het woord is aan mevrouw Azough.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Voorzitter. Via de Nieuwe Revu heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, mevrouw Van der Hoeven, ons laten weten, niets te zien in een wettelijke verlaging van de leeftijd waarop kinderen leerplichtig worden. Deze verlaging tot 4 jaar is vastgelegd in een wetsvoorstel dat volgde op een motie van CDA en GroenLinks, die werd gesteund door een meerderheid van de Kamer. Graag verzoek de fractie van GroenLinks, mede namens de fractie van de PvdA, de minister om een brief waarin zij haar onwil om de wil van de Kamer te volgen, uitlegt.

De heer **Jan de Vries** (CDA): Voorzitter. Ook de CDA-fractie heeft met verbazing van dit bericht in de Nieuwe Revu kennisgenomen. Wij steunen het verzoek van mevrouw Azough graag.

De **voorzitter**: Ik herinner aan de oude regel, die mij altijd wel bevalt, dat puur ondersteunende bijdragen niet nodig zijn. Aanvullende vragen zijn natuurlijk altijd mogelijk.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Van die regel was ik mij bewust, voorzitter. Wij hebben met positieve verbazing van deze opvatting van de minister kennisgenomen. Ik heb nog een aanvullende vraag, namelijk of in die brief ook kan worden ingegaan op de financiële kant van de zaak. Indertijd hebben wij verschillende